

اظهار نظر کارشناسی درباره:
« طرح یکپارچه سازی داده‌ها و اطلاعات ملی »
اعاده شده شورای نگهبان (۲)

مخصوص صحن علنی

مشخصات طرح

دوره یازدهم - سال دوم

شماره ثبت:

۲۸۴

تهیه و تدوین:

امین پژمان

ناظر علمی:

علی عبدالاحد

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۸۱۴۷-۳

تاریخ انتشار:

۱۴۰۱/۶/۲۸

دفتر مطالعات حقوقی

مقدمه

طرح «مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی» با عنوان اولیه طرح «یکپارچه‌سازی داده‌ها و اطلاعات ملی» به شماره ثبت ۲۸۴ که به دلیل اشتراک موضوعی با طرح «نظام جامع مدیریت داده‌های کشور و تسهیل ارائه خدمات الکترونیکی به مردم» به شماره ثبت ۴۳۴ ادغام شد.

این طرح در نهایت در تاریخ ۱۴۰۱/۱/۱۷ با اصلاحاتی به تصویب صحن علنی مجلس رسید. شورای نگهبان با بررسی این مصوبه در جلسات مورخ ۱۴۰۱/۱/۳۰ و ۱۴۰۱/۲/۷، برخی از مواد این مصوبه را مغایر با شرع یا قانون اساسی تشخیص داد و نظر خود را در این خصوص طی نامه شماره ۱۰۲/۳۰۶۳۸ مورخ ۱۴۰۱/۲/۱۱ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد که پس از بررسی ایرادات و ابهامات، این طرح با اصلاحاتی در تاریخ ۱۴۰۱/۵/۹ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. پس از بررسی مجدد شورای نگهبان مجدداً اشکالاتی در تاریخ ۱۴۰۱/۵/۳۰ مطرح شد که کمیسیون صنایع و معادن به اصلاح آن پرداخته است در ادامه نظرات در خصوص این اصلاحات ارائه می‌شود.

تبیین ایرادات و ابهامات شورای نگهبان

۱. ایرادات و ابهامات مربوط به ماده (۳)

با توجه به استثنا شدن موارد مربوط به امر قضا در ماده (۱۳) مصوبه اصلاحی، ماده (۳) از این جهت که به ایجاد محدودیت بر اختیارات امر قضا منجر می‌شود یا خیر ابهام دارد. در این ماده آمده است که «کارگروه تعامل‌پذیری دولت الکترونیکی مصوب شورای عالی فضای مجازی موظف است در تصمیم‌گیری‌های خود نسبت به اعمال سیاست‌ها و راهبردهای کلان و نظارت و مدیریت بر نحوه نگهداری، پردازش، دسترسی، یکپارچه‌سازی، امنیت و به‌ویژه تبادل و به اشتراک‌گذاری داده و اطلاعات موضوع این قانون اقدام نماید». به‌منظور رفع ابهام شورای نگهبان کمیسیون تصویب کرده است که «عبارت «به‌استثنای امر قضا» بعد از عبارت «تصمیم‌گیری‌های خود» الحاق شد». عبارت‌پردازی این اصلاح، واجد این ابهام است که در تصمیمات کارگروه تعامل‌پذیری دولت الکترونیکی شامل موارد قضایی هم می‌شود و صرفاً این موارد در ماده استثنا شده است. حال آنکه ایراد شورای نگهبان ناظر به ایجاد محدودیت در امر قضایی توسط کارگروه مزبور بوده است. لذا این تغییر، رافع ایراد شورای نگهبان به‌نظر نمی‌رسد و پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی این عبارت به انتهای ماده افزوده شود: «امور قضایی مشمول حکم این ماده نخواهد بود».

۲. ایرادات و ابهامات مربوط به ماده «۴»

۱-۲. در ماده (۴) مصوبه نخست مجلس آمده بود که «داده و اطلاعات ملی در زمره مالکیت معنوی عمومی و در اختیار نظام جمهوری اسلامی است. این امر نافی رعایت حفظ محرمانگی اطلاعات شخصی مربوط به افراد و اشخاص نیست». بر این اساس شورای نگهبان عنوان «مالکیت معنوی عمومی» و نیز «مرجع متولی داده و اطلاعات ملی» را واجد ابهام دانست. به منظور رفع ابهام، عبارت «داده و اطلاعات ملی جزو اموال عمومی بوده و اداره آن اعم از نگهداری و پردازش با دولت جمهوری اسلامی ایران است» را به عنوان جایگزین پیشنهاد شد که متن ماده بدین صورت اصلاح شد:

«ماده (۴) - داده‌ها و اطلاعات جزء اموال عمومی بوده و اداره آن در اختیار دولت جمهوری اسلامی ایران است؛ لکن عبارت اصلاحی نیز از سوی شورای نگهبان واجد ابهام تشخیص داده شد از این حیث که تعریف و حدود آثار عنوان «اموال عمومی» ابهام دارد. ۲-۲. وضعیت حفظ محرمانگی داده و اطلاعاتی که متضمن مسائل امنیتی باشد، از سوی شورای نگهبان واجد ابهام تشخیص داده شده بود^۱ لذا درج این عبارت در تبصره در گزارش پیشین، پیشنهاد شد:

«تبصره - نهادها و دستگاه‌های مشمول این قانون و ارائه‌دهندگان خدمات ذیل تنظیم‌گران بخشی موظفند امکان دسترسی و تبادل داده و اطلاعات ملی را با رعایت اصول محرمانگی...». لکن با عنایت به عدم اصلاح این تبصره، ابهام مذکور در بند «۳-۳» نظر سابق شورا در خصوص وضعیت حفظ محرمانگی داده اطلاعاتی که متضمن مسائل امنیتی است به نظر شورای نگهبان به قوت خود باقی است. ۲-۳. به علاوه آنکه با توجه به حذف عبارت «رعایت محرمانگی اطلاعات شخصی مربوط به افراد و اشخاص» از انتهای صدر ماده (۴)، تکلیف وضعیت محرمانگی این اطلاعات ابهام دارد. بنابراین پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی، عبارت «این امر نافی رعایت حفظ محرمانگی اطلاعات شخصی مربوط به افراد و اشخاص نیست» مجدداً در انتهای ماده (۴) درج شود.

کمیسیون صنایع و معادن به منظور رفع نکات بیان شده مصوب نموده است که «داده‌ها و اطلاعات ملی با لحاظ مسائل امنیتی و با رعایت محرمانگی اطلاعات اشخاص در اختیار دولت جمهوری اسلامی ایران است». در خصوص رعایت محرمانگی، این تغییر رافع ایراد شورای نگهبان به نظر می‌رسد لکن این ابهام که قرار داشتن این داده‌ها در اختیار دولت چه آثاری دارد همچنان پابرجاست لذا پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی این عبارت جایگزین شود:

«ماده (۴) - داده‌ها و اطلاعات ملی جزو اموالی است که دولت به عنوان مصالح عمومی و منافع ملی در تحت تصرف دارد و قابل تملک خصوصی نیست. اداره آن اعم از نگهداری و پردازش با رعایت اصول محرمانگی در اختیار دولت جمهوری اسلامی ایران است. این امر نافی لزوم رعایت حفظ حریم خصوصی و محرمانگی اطلاعات شخصی مربوط به افراد و اشخاص نیست.»

۳. ایرادات و ابهامات مربوط به ماده «۱۲»

پیش از این در ماده (۱۲) چنین آمده بود که «در مواردی که در اجرا و تفسیر فنی اختلاف نظر به وجود آید، نظر کمیسیون دوام ملاک عمل است». لکن از این جهت که آیا نظر کمیسیون مذکور، در مقام قضاوت برای قاضی نیز لازم‌الاتباع است یا خیر، از سوی شورای نگهبان واجد ابهام تشخیص داده شده بود؛ شایان ذکر است که نظر کمیسیون دوام نمی‌تواند برای قاضی الزام ایجاد کند و قاضی نهایتاً باید بر اساس قوانین

۱. تبصره - نهادها و دستگاه‌های مشمول این قانون و ارائه‌دهندگان خدمات ذیل تنظیم‌گران بخشی موظفند امکان دسترسی و تبادل داده و اطلاعات ملی را فراهم نمایند. استتکاف از احکام مقرر در این ماده مشمول مجازات مندرج در ماده (۱۰) این قانون می‌باشد.

رای را صادر کند. بنابراین در گزارش پیشین پیشنهاد شد که می‌توان ماده را به این صورت بازنویسی کرد:

«در موارد اختلاف نظر در تفاسیر اجرایی در میان دستگاه‌های مشمول قانون، نظر کمیسیون دوام ملاک عمل است». متن جایگزین بدین سان در مصوبه اصلاحی انعکاس یافت که «در صورت بروز اختلاف در اجرا و تفسیر فنی مصوبات کارگروه تعامل‌پذیری دولت الکترونیکی، بین دستگاه‌های اجرایی، «شورای اجرایی فناوری اطلاعات» و برای نهادهای خارج از قوه مجریه، «مرکز ملی فضای مجازی» مرجع داوری است». این عبارت نیز با ابهام شورای نگهبان مواجه شد مبنی بر آنکه «آیا نظر دو نهاد مذکور برای قاضی در مقام قضاوت یا تحقیق لازم‌الاتباع است یا خیر». بر این اساس کمیسیون مصوب نموده است که «این حکم نافذ اختیارات قضات نبوده و برای آنان لازم‌الاتباع نیست». این تغییر رافع ایراد شورای نگهبان به نظر می‌رسد.

نتیجه‌گیری

طرح یکپارچه‌سازی داده‌ها و اطلاعات ملی در نهایت در تاریخ ۱۴۰۱/۱/۱۷ با اصلاحاتی به تصویب صحن علنی مجلس رسید. شورای نگهبان با بررسی این مصوبه در جلسات مورخ ۱۴۰۱/۱/۳۰ و ۱۴۰۱/۲/۷، برخی از مواد این مصوبه را مغایر با شرع یا قانون اساسی تشخیص داد و نظر خود را در این خصوص طی نامه شماره ۱۰۲/۳۰۶۳۸ مورخ ۱۴۰۱/۲/۱۱ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد. پس از اصلاح مصوبه توسط مجلس، مجدداً ایراداتی طی نامه شماره ۱۰۲/۳۲۵۶۰ ارائه شد که خلاصه نظرات و پیشنهادات اصلاحی بیان می‌شود:

۱. با توجه به استثنا شدن موارد مربوط به امر قضا در ماده (۱۳) مصوبه اصلاحی، ماده (۳) از این جهت که منجر به ایجاد محدودیت بر اختیارات امر قضا می‌شود یا خیر ابهام دارد. به منظور رفع ابهام شورای نگهبان کمیسیون تصویب نموده است که «عبارت «به‌استثنای امر قضا» بعد از عبارت «تصمیم‌گیری‌های خود» الحاق شد». عبارت پردازی این اصلاح، واجد این ابهام است که در تصمیمات کارگروه تعامل‌پذیری دولت الکترونیکی شامل موارد قضایی هم می‌شود و صرفاً این موارد در ماده استثنا شده است. حال آنکه ایراد شورای نگهبان ناظر به ایجاد محدودیت در امر قضایی توسط کارگروه مزبور بوده است. لذا این تغییر، رافع ایراد شورای نگهبان به نظر نمی‌رسد و پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی این عبارت به انتهای ماده افزوده شود: «امور قضایی مشمول حکم این ماده نخواهد بود».

۲. در ماده (۴)، عبارت «اموال عمومی» از سوی شورای نگهبان واجد ابهام تشخیص داده شد از این حیث که تعریف و حدود آثار عنوان «اموال عمومی» ابهام دارد. همچنین وضعیت حفظ محرمانگی داده و اطلاعاتی که متضمن مسائل امنیتی باشد، ابهام تشخیص داده شده است. به‌علاوه آنکه با توجه به حذف عبارت مربوط به «رعایت محرمانگی اطلاعات شخصی مربوط به افراد و اشخاص» از انتهای صدر ماده (۴)، تکلیف وضعیت محرمانگی این اطلاعات ابهام دارد. کمیسیون صنایع و معادن به منظور رفع نکات بیان شده مصوب نموده است که «داده‌ها و اطلاعات ملی با لحاظ مسائل امنیتی و با رعایت محرمانگی اطلاعات اشخاص در اختیار دولت جمهوری اسلامی ایران است». در خصوص رعایت محرمانگی، این تغییر رافع ایراد شورای نگهبان به نظر می‌رسد لکن این ابهام که قرار داشتن این داده‌ها در اختیار دولت چه آثاری دارد همچنان پابرجاست لذا پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی این عبارت جایگزین شود:

«ماده (۴) - داده‌ها و اطلاعات ملی جزو اموالی است که دولت به‌عنوان مصالح عمومی و منافع ملی تحت تصرف دارد و قابل تملک خصوصی نیست. اداره آن اعم از نگهداری و پردازش با رعایت اصول محرمانگی در اختیار دولت جمهوری اسلامی ایران

است. این امر نافی لزوم رعایت حفظ حریم خصوصی و محرمانگی اطاعات شخصی مربوط به افراد و اشخاص نیست.»

۳. در ماده (۱۲) اینکه «آیا نظر دو نهاد مذکور برای قاضی در مقام قضاوت یا تحقیق لازم‌الاتباع است یا خیر» واجد ابهام تشخیص داده شده است. براین اساس کمیسیون مصوب نموده است که «این حکم نافی اختیارات قضات نبوده و برای آنان لازم‌الاتباع نیست.»

این تغییر رافع ایراد شورای نگهبان به نظر می‌رسد.

شماره ماده	موافق	مخالف	ارجاع به کمیسیون	موافق به شرط اصلاح
۳				✓
۴				✓
۱۲	✓			

شماره ماده	مصوبه کمیسیون برای رفع ایرادات شورای نگهبان	موافق	مخالف	ارجاع به کمیسیون	موافق به شرط اصلاح	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
۳	«عبارت «به‌استثنای امر قضا» بعد از عبارت «تصمیم‌گیری‌های خود» الحاق شد.»				✓	عبارت‌پردازی این اصلاح، واجد این ابهام است که در تصمیمات کارگروه تعامل‌پذیری دولت الکترونیکی شامل موارد قضایی هم می‌شود و صرفاً این موارد در ماده استثنا شده است. حال آنکه ایراد شورای نگهبان ناظر به ایجاد محدودیت در امر قضایی توسط کارگروه مزبور بوده است. <u>لذا این تغییر، رافع ایراد شورای نگهبان به نظر نمی‌رسد.</u>	پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی این عبارت به انتهای ماده افزوده شود: «امور قضایی مشمول حکم این ماده نخواهد بود.»
۴	«داده‌ها و اطلاعات ملی با لحاظ مسائل امنیتی و با رعایت محرمانگی اطلاعات اشخاص در اختیار دولت جمهوری اسلامی ایران است.»				✓	در خصوص رعایت محرمانگی، این تغییر رافع ایراد شورای نگهبان به نظر می‌رسد لکن این ابهام که قرار داشتن این داده‌ها در اختیار دولت چه آثاری دارد همچنان پابرجاست.	پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی مجلس متن زیر جایگزین ماده (۴) شود: «ماده (۴) - داده‌ها و اطلاعات ملی جزو اموالی است که دولت به‌عنوان مصالح عمومی و منافع ملی در تحت تصرف دارد و قابل تملک خصوصی نیست. اداره آن اعم از نگهداری و پردازش با رعایت اصول محرمانگی در اختیار دولت جمهوری اسلامی ایران است. این امر نافی لزوم رعایت حفظ حریم خصوصی و محرمانگی اطاعات شخصی مربوط به افراد و اشخاص نیست.»
۱۲	«این حکم نافی اختیارات قضات نبوده و برای آنان لازم‌الاتباع نیست.»	✓				<u>این تغییر رافع ایراد شورای نگهبان به نظر می‌رسد.</u>	